

Dansk grensehandel stuper

Danske myndigheter har de siste årene satt ned eller fjernet avgiftene på en rekke varer som er populære å haryhandle i Tyskland. Resultat: Grensehandelen er nær halvert! Nå vil Arbeiderpartiet se om de kan lære noe av danskene.

– Ja, vi vil se nærmere på de danske erfaringene, og se om det er grep vi kan lære av. Det bekrefter stortingsrepresentant og medlem av finanskomiteen, Svein Roald Hansen, til ProBeer.

Fra 15,6 til 8 mrd.

I 2005 var danskernes grensehandel på 15,6 milliarder danske kroner. Ferske tall fra Skatteministeriets «Skatteøkonomisk Redegørelse 2019», som tilsvarer det norske Finansdepartementet, viser at den i 2018 hadde sunket til bare åtte milliarder danske kroner. Danskene har med andre ord klart å halvere haryhandelen de siste 13 årene.

På begynnelsen av 2000-tallet utgjorde grensehandelen med nytelsesmidler – som alkohol, sigaretter, sjokolade, brus og godteri – 0,6 prosent av det private forbruket i Danmark. Nå er den redusert til om lag 0,3 prosent. Situasjonen i Danmark er dermed stikk motsatt av i Norge.

Har fått kontroll

Skatteministeriet anslår at 45 prosent (3,5 mrd.) er handel med nytelsesmidler. De resterende 55 prosentene (4,5 mrd.) består av handel med an-



FORNØYD: Mange års iherdig innsats fra De Samvirkende Købmænd og adm.dir. John Wagner fikk danske politikere til å åpne øynene for hvilke omfattende problemer en høy grensehandel forårsaker. – I dag er bred politisk enighet om å holde avgiftene nede av hensyn til grensehandelen, fastslår han.

dre varer som for eksempel matvarer, klær og legemidler.

– Vi har hatt en svært gledelig utvikling i grensehandelen – til fordel for danske arbeidsplasser, små byer og tettsteder, miljøet og ikke minst folkehelsen, sier administrerende direktør John Wagner i De Samvirkende Købmænd (DSK), til ProBeer.

Vi har hatt en svært gledelig utvikling i grensehandelen – til fordel for danske arbeidsplasser, små byer og tettsteder, miljøet og ikke minst folkehelsen.

DSK er Danmarks svar på Virke, og representerer kjøpmenn i over 1.400 dagligvarebutikker. Både Rema 1000 Danmark og NorgesGruppens danske operasjoner er medlemmer i DSK. Det vil alltid være en viss grensehandel mellom naboland, poengterer Wagner.

– Mange dansker på Syd-Jylland synes at Flensburg og området rundt er en attraktiv destinasjon med mange og gode handlemuligheter. Slik vil det alltid være. Men vi har fått kontroll med de største utvekstene, sier direktøren.

Grell kontrast

Utviklingen står i grell kontrast til nordmenns grensehandel i Sverige, som setter stadig nye rekorder. Siste oppdatering fra SSB var 29. november og viste en eksplosjonsartet økning: Opp 15,1 prosent til 17,6 milliarder i forhold til året før.

En ny målemetode i en pilotundersøkelse fra SSB som ble publisert tidlig i januar, antyder imidlertid at haryhandelen er enda større. Der går det nemlig fram at grensehandelen utgjorde to milliarder kroner bare i september.

Den norske grensehandelen kan

dermed være langt over 20 milliarder kroner allerede nå – tendens økende.

Økte avgiftene – grensehandelen eksploderte

I 2011 vedtok et bredt politisk flertall i Danmark en omstridt fettavgift. Den ble innført for å dempe salget av matvarer som inneholder mettet fett. Over natten ble kjøtt og meierivarer som smør, fløte og rømme mye dyrere.

Samtidig økte avgiftene på typiske grensehandelsprodukter som alkohol, godteri og brus. I tidsrommet 2009-2013 ble eksempelvis avgiften på brus økt flere ganger. Skatteministeriet anslo i 2012 at 30 prosent av brusforbruket enten var grensehandlet eller kjøpt illegalt.

Danskene valfartet til Tyskland for å grensehandle. Som nordmenn gjør til Sverige i dag.

– På et tidspunkt kostet et brett brus i Tyskland bare 50-60 prosent av utsalgsprisen i Danmark. Danske forbrukere sparte også store summer på andre varegrupper i vårt naboland i sør. Filosofien er at jo flere produkter forbrukerne sparer på, jo større er tilbøyeligheten til å sette seg i bilen og grensehandle. Da blir det sosialt legitimt. Grensehandelen steg 20-30 prosent på få år på bekostning av dansk næringsliv og arbeidsplasser, fortsetter Wagner.

Mange og alvorlige konsekvenser

Det fikk DSK til å starte en kampanje for å rette søkelyset på de negative sidene av den høye grensehandelen for det danske samfunnet. Organisasjonen lyktes med å få stor oppmerksomhet i media med bugnende danske handlevogner på tysk side av grensen.

– Hele diskusjonen om grensehandel dreier seg ikke om å gjøre danske kjøpmenn rikere. Nei, man må se på grensehandel som et omfattende problem, konsekvensene er mange og alvorlige.

Wagner viser til at det dreier seg om å sikre danske arbeidsplasser i handel og næringsmiddelindustri. Det dreier seg om å redusere



KNALLTILBUD: Scandinavian Park i Handewitt, rett på andre siden av tyskegrensen, har meget gode tilbud på øl. Likevel handler danskene mindre øl i Tyskland enn før.

miljøbelastningen ved å få ned biltrafikken. Og ikke minst handler det om folkehelsen:

– Når forbrukerne grensehandler, kjøper de gjerne større kvanta. Og det folk lagrer hjemme, konsumeres det mer av. Siden noen av de mest populære varene å grensehandle er brus, godteri, alkohol og tobakksvarer, øker forbruket av disse varene. Det er ikke ønskelig ut fra et folkehelseperspektiv, understreker Wagner.

Lavere avgifter i 2014

I 2014 ble avgiften på brus fjernet av regjeringen. Ølavgiften ble satt ned 15 prosent. I tillegg ble det slutt på å indeksere særavgiftene hvert år. Fram til da hadde – som i Norge – avgiftene økt med rundt to prosent årlig som følge av inflasjonen.

Da dette opphørte, ble avgiftene i Danmark reelt sett lavere. Dagligvarekjedene satte ned prisene tilsvarende – i noen tilfeller enda mer. Resultatet ble at haryhandelen stupte.

– Ikke bare gikk grensehandelen ned. Den er nå langt lavere enn den var før fettavgiften ble innført. Avgiftskuttene har vært fordelaktig for Danmark på alle mulige måter, understreker Wagner.

Synes synd på norske kjøpmenn

Det var den konservativ-liberale regjeringen som fjernet brusavgiften. Det vil si søsterpartiene til dagens norske regjering – som skrudde sukkeravgiften voldsomt opp over natten for å få 2018-budsjettet til å gå opp.

– Hva synes du om avgiftshoppet den norske regjeringen foretok?

– Jeg er selvsagt glad på vegne av danske kjøpmenn som nyter godt av at nordmenn fyller handlekurvene her, sier Wagner og smiler, før han legger til at han synes synd på kjøpmenn i grensenære norske strøk.

Bred politisk enighet

– Hvor viktig er det at regjeringen ser til avgiftsnivået i nabolandene når de fastsetter egne særavgifter?

Hvis du er politiker på Island eller i Australia er det kanskje ikke så viktig hva du foretar deg. Men i Europa, med korte avstander og ulikt avgiftsnivå, er det avgjørende for å demme opp for grensehandel.

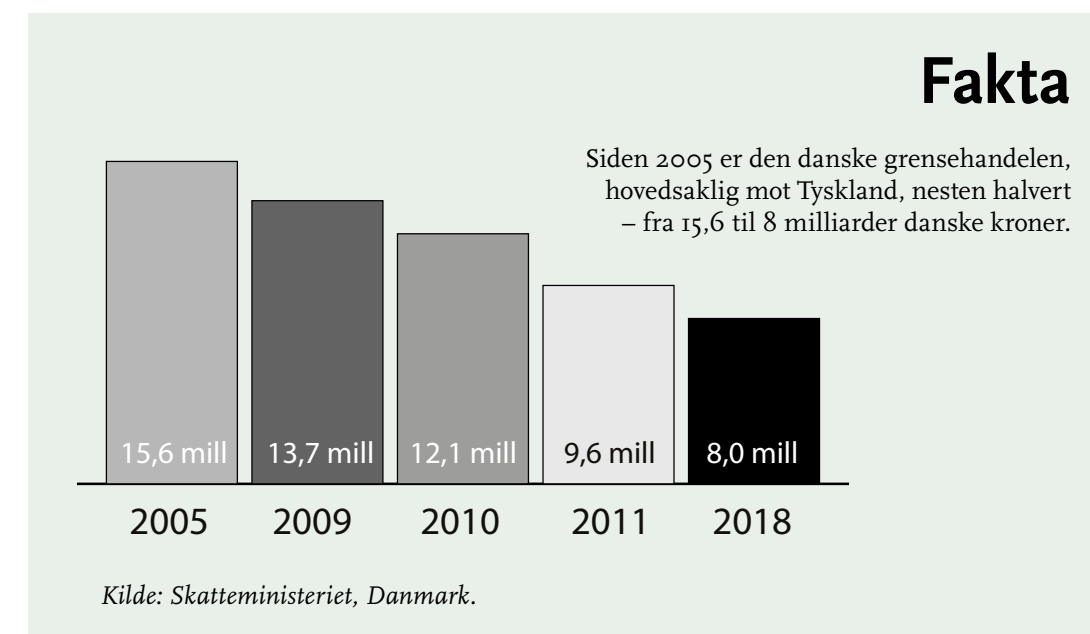
– Nå er det en sosialdemokratisk-ledet regjering i Danmark. Har de endret på avgiftene for 2020?

– De har satt opp avgiftene ganske mye på sigaretter og tobakk, dog ikke uten å si at de vil følge utviklingen i grensehandelen. Særavgiftene på andre varegrupper ligger fast. Det er bred politisk enighet i Danmark om å holde avgiftene nede av hensyn til grensehandelen, fastslår John Wagner.

Det er bred politisk enighet i Danmark om å holde avgiftene nede av hensyn til grensehandelen.



HILSER VELKOMMEN: To comic-figurer hilser kundene velkommen til ølavlningen hos Scandinavian Park i Handewitt, Tyskland.





Arbeiderpartiet vil lære av danskene

Det kan bli rød-grønt flertall ved neste stortingsvalg. Nå bekrefter Arbeiderpartiet overfor ProBeer at de vil se til Danmark for å lære hvordan de har halvert grensehandelen der.

– Grensehandelen har gjennom mange tiår vært en stor utfordring for handelsnæringen, spesielt matbutikkene i grenseområdene mot Sverige. De siste årene er grensehandelen blitt forsterket ved at stadig flere handler på nett, både fra norske nettbutikker, men også utenlandske, skriver stortingsrepresentant og medlem i finanskomiteen, Svein Roald Hansen, til ProBeer.

Han viser til at det for den «fysiske» grensehandelen er forskjellene i særavgifter på tobakk, alkohol og sjokolade og annen snop, én driver. Her er de norske avgifter begrunnet i folkehelsehensyn, som da må veies opp mot hensynet til grensehandelen.

Fra 1. juni vil den avgiftsfrie grensen på handel under 350 kroner på nett fjernes, noe som det er ventet vil redusere deler av den nettbaserte grensehandelen. På svensk side er en «snopbutikk» stengt allerede.

Lavere kostnadsnivå

– Fra Arbeiderpartiets side er vi også imot at tekstiler inntil 3000 kroner skal være tollfrie. Hansen framholder at det ikke bare er særavgiftene som er drivende for grensehandelen, like drivende er forskjellene i prisene på mange

matvarer mellom Norge og Sverige. Den underliggende årsaken til disse forskjellene ligger i at svenske lønns- og kostnadsnivå ligger betydelig lavere enn norske.

– Så selv om vi jevnet ut særavgiftene på tobakk og alkohol og sjokolade/sukkervarer, ville det gjenstå en forskjell som fortsatt vil gjøre grensehandel lønnsom for forbrukerne, i hvert fall for de som bor nær grensa. Men de erfaringene danskene har gjort med sine tiltak mot grensehandelen mot Tyskland kan være vel verd å studere for å se om det er mulig å kopiere.

– Vil du og dere ta initiativ til å se nærmere på hva danskene har gjort?

– Ja, vi vil se nærmere på de danske erfaringene, og se om det er grep vi kan lære av. Senterpartiets finanspolitiske talsperson, Sigmund Gjelsvik, svarte ikke på ProBeers henvendelse.



TAR INITIATIV: – Vi vil se nærmere på de danske erfaringene, og se om det er grep vi kan lære av, sier stortingsrepresentant og medlem i finanskomiteen, Svein Roald Hansen (AP).



I KØ: Slike køer er en sjeldenhet på Vinmonopolet, men forekommer så å si daglig i Sverige.

Følger grensehandelen – tilpasser særavgiftene

Såkalte nytelsesmidler står for 45 prosent av den danske grensehandelen. Regjeringen følger nøye med på hva nabolandene gjør med sine avgifter.

Nytelsesmidler er gjerne pålagt særavgifter for å dempe forbruket av disse produktene. Typiske varer er alkohol, tobakkvarer og godteri.

– Samtidig er grensehandelen med nytelsesmidler ganske følsom overfor avgifts- og prisnivået mellom Danmark og de omkringliggende land. Derfor er det viktig å følge utviklingen i grensehandelen med nytelsesmidler, skriver Skatteministeriet i sin ferske rapport Skatteøkonomisk Redegørelse 2019.

FAKTA

Enorme avgiftsforskjeller
Tabellen viser avgiftsforskjellene i 2018 mellom ulike land på alkohol i danske kroner.

	Danmark	Tyskland	Sverige	Norge
Øl (33 cl, 4,6 % alkohol)	1,1	0,3	3,0	7,1
Vin (75 cl, 12 % alkohol)	10,9	-	19,0	43,21
Brennevin (70 cl, 40 % alkohol)	52,5	32,3	140,1	206,1

Kilde: EU-Kommisjonen, Finansdepartementet i Norge og Skatteministeriets egne beregninger.

– Danskene har skjønt det!

– Her er det mye å lære for norske politikere – både fra innsikten i hvordan grensehandel rammer nasjonale interesser, og om hvordan problemet kan løses.

Det sier direktør i Bryggeri- og drikkevareforeningen, Erlend Fuglum, til ProBeer. Samtidig roser han Arbeiderpartiet.

– De fortjener ros for at de peker på at grensehandelen er en utfordring, og det er veldig positivt at de stiller med åpent sinn når de hører om de danske erfaringene. Danskene har jo vist at politikken har mye å si for omfanget av handelsslekkasjen.

Kraftfullt bilde

Fuglum viser til «Skatteøkonomisk redegørelse 2019» fra det danske finansdepartementet.

– De offentlige dokumentene blir et kraftfullt bilde på hvor ulikt man tenker i de to nabolandene: Der danskene bruker mer enn 40 sider i skattepolitisk redegjørelse på å analysere og

drøfte hvordan den danske grensehandelen utvikler seg, så bruker ikke det norske Finansdepartementet en gang et eneste avsnitt på å diskutere hvordan vi taper produksjon og handel til Sverige.

Fuglum mener at Stortinget ikke lenger kan lukke øynene når SSBs i sin siste rapport sier at mye tyder på at grensehandelen har vært enda større enn tidligere antatt – etter at vi allerede har en historisk rekke av rekorder.

– Når FrP i mai skal forhandle med regjeringen om revidert nasjonalbudsjett, så har de sjansen til å vise at de mener alvor når de hevder de ønsker lavere avgifter.

KREVER HANDLING: – Stortinget kan ikke lenger lukke øynene når SSBs i sin siste rapport sier at mye tyder på at grensehandelen har vært enda større enn tidligere antatt, mener direktør i Bryggeri- og drikkevareforeningen, Erlend Fuglum.



Harryhandelen rammer VINMONOPOLET



Danskene har gjort flere riktige ting for å få kontroll på grensehandelen med den hensikt "å flagge hjem" flest mulig arbeidsplasser og proveny.

Det sier generalsekretær i Vin- og brennevinimportørenes forening (VBF), Ingunn Jordheim, til ProBeer. Hun viser til at varer som er avgiftsbelagt er som oftest drivere for grensehandel, og særlig varer med tydelig høyere avgifter enn det nabolandet har.

– Alkohol er dyrt i Norge, og nordmenn valfarter over grensen for å handle på Systembolaget. Kjøp av brennevin, vin og øl representerer innsparing på tross av kvotebestemmelsene, og denne praksisen har resultert i at salget på Vinmonopolet over tid er flatt og i nedgang – dersom vi tar med befolkningsveksten, framholder hun.

Lekker på Vinmonopolet

Hun mener det er bra at Arbeiderpartiet nå er så klare i uttalelsene når det gjelder oppfølging av grensehandel og hva som er årsakene. – Det er også bra at de vil – forhåpentligvis –

dra til Danmark og lære av danske politikere. Men de trenger ikke dra så langt for å få mer informasjon om situasjonen her hjemme; det lekker ut av Vinmonopolet og et illustrerende bilde på det, er køene i Strømstad og nettverket av Systembolagsbutikker og utleveringssteder langs hele norskegrensen. Nordmenn handler for langt over 2 milliarder på de svenske utslagene, og hadde vi fått mye av dette salget her hjemme, ville Vinmonopolet vært mye bedre rustet mot fremtiden enn det det er. Selv om Vinmonopolet ligger på alle omdømmetopper, velger altfor mange det bort når det skal kjøpes inn vin og brennevin, sier Jordheim.



VELGES BORT (bilde fra Ingunns blogg): – Selv om Vinmonopolet ligger på alle omdømmetopper, velger altfor mange det bort når det skal kjøpes inn vin og brennevin, sier Ingunn Jordheim.

FAKTA

Harryhandler mindre røyk, øl og brus
Skatteministeriet anslår at grensehandelen med nytelsesmidler har utviklet seg slik de siste årene:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mill. liter øl	140	160	130	120	115	115	100	90
Mill. liter vin	20	25	20	20	20	20	20	20
Mill. liter brennevin	3	4	3	3	3	4	3	3
Mill. liter rusbrus/cider	8	10	9	8	8	9	8	5
Mill. liter brus	145	165	150	140	125	125	100	110

Kilde: Skatteministeriet, Skatteøkonomisk Redegørelse 2019.